

KAKO V GORE, TO JE ZDAJ VPRAŠANJE

Že 54. je bila konec marca Glasova preja, velika okrogla miza časnika Gorenjski glas – in šele prvič je bil to pot pogovor o planinstvu, čeprav je Glas osrednji časopis na Gorenjskem, ki je sinonim za slovenski gorski svet. Priložnost so bile, kot je bilo pojasnjeno, nekatere stoletnice, povezane s slovenskim planinstvom: stoletnica Slovenskega planinskega društva leta 1993, Planinskega vestnika leta 1995, Aljaževega stolpa na vrhu Triglava istega leta, Triglavskega doma na Kredarici in prve Aljaževe koč v Vratih leta 1996, letos pa bodo v Kranju proslavljali stoletnico ustanovitve druge podružnice SPD na Gorenjskem, v Kranju – prvo so ustanovili že leta 1893 v Kamniku.

O hoji v gore некоč in danes so se pogovarjali na Glasovi preji na Brdu pri Kranju, tudi o spremembah v načinu hoje v gore, ki so več kot očitne, kot je v delu reportaže o tej okrogli mizi napisal njen moderator **Miha Naglič**. Tura, za katero smo se pred nekaj desetletji potrebovali vsaj dva do tri dni, je zdaj možna v manj kot enem. »Taka tura je gotovo zelo športna, nisem pa prepričan, da je po moči doživetja enakovredna nekdanjim, ko smo v gorah tudi malo posedeli in prespali,« piše Naglič, ki se je v pogovoru s predsednikom PZS **Andrejem Brvarjem**, podpredsednikom PZS in predsednikom PD Kranj **Francem Ekarjem** in predsednikom MDO Gorenjske in PD Škofja Loka **Jožetom Stanonikom** lotil še marsičesa, kar zadeva obiskovanje gorskega sveta.

PLANINSKI NAROD ŠTEVILKA SEDEM NA SVETU

Andrej Brvar je odgovarjal na vprašanje, zakaj današnji v planinstvu ni več takšnega zanosa in zagnanosti ljudi kot ga je bilo pred stoletjem (in tudi še pred dobrim desetletjem ali dvema): »Nacionalna ogroženost je bila ob načelu vračanja k naravi bistvena vsebina delovanja slovenske planinske organizacije, znotraj katere je delovalo tudi močno intelektualno jedro, vse do prve svetovne vojne. Planinska zveza Slovenije je tudi zdaj najmočnejša športno rekreativna organizacija z 220 planinskimi društvi in z nekaj nad 70.000 člani. Število članov sicer stagnira, vendar smo absolutno sedmi na svetu. V planinsko organizacijo je vključenih skoraj štiri odstotke prebivalcev Slovenije. Ob pogledu na te podatke je človek lahko ponosen. Zadovoljstvo pa splahni ob dejstvu, da je volja do prostovoljnega dela, na katerem temelji planinstvo, popustila. Za to je nekaj utemeljenih razlogov: gmotni položaj ljudi se je poslabšal, priložnosti, da bi ob službi še kaj naredili, pa je vedno manj. Na srečo nam ostajajo upokojeanci, med katerimi so nekateri zaradi predčasne upokojitve na višku moči. Vendar to za planinsko organizacijo ni dolgoročno rešitev. Manjka mladih, ne le med člani, ampak tudi med funkcionarji, ki bi prinašali nove ideje. Posebej pa nas mora skrbeti, da se je v zadnjih petih

letih število članov v mlajših kategorijah zmanjšalo za 30 odstotkov. Manjka nam naboj mladosti in tak naboj kot pred sto leti, čeprav si ga ne želim.«

PLANINSKA NESTRANKARSKA DRŽA

Predsednik PZS Brvar je odgovarjal tudi na vprašanje o razmerjih med politiko in društvi in o morebitnih pritiskih politike na planinska društva. »Direktnih pritiskov, kakršnih smo bili vajeni včasih, ko je zabrnel kakšen telefon, ni,« je dejal. »Je pa planinska organizacija z društvi zanimiva za politiko, ker združuje toliko ljudi, ki jih je mogoče – pogojno rečeno – tudi volilno obvladati. Poznamo primere poskusov politične prevlade v posameznih društvih. V Planinski zvezi Slovenije smo se odločili za nestransko držo in sklenili, da naš funkcionar ne more biti nekdo, ki je funkcionar v politični stranki. Zelo dobro se zavedamo, da se je slovenska nacionalna zgodovina gradila v društvih, da je narodna zavest dozorevala v čitalnicah, pevskih, gasilskih in planinskih društvih in da so Slovenci v teh okoljih vedno pozabili na stransko pripadnost ali socialno poreklo. Gore so vedno brisale razlike in tako naj ostane tudi v prihodnje.«

S podatki o planinstvu na Gorenjskem je postregel Jože Stanonik, ki je dejal, da je na Gorenjskem 21 planinskih društev, skupaj s Slovenskim planinskim društvom Celovec, ki je vključeno v Meddruštveni odbor planinskih društev Gorenjske, pa 22. Ta društva štejejo 13.500 članov, kar je petina članov PZS, »pomembnejši delež kot pri članstvu pa ima gorenjsko planinstvo v državni planinski organizaciji pri gospodarjenju v gorah, saj imamo večino visokogorja in z njim največ problemov«. Potrdil je domnevo moderatorja, da gorenjske planinske kočije polnijo Štajerci: »Res je. S Štajerskega je v enem dnevu na Gorenjskem težko opraviti daljšo turo, za to je potrebnih več dni. Zato so Štajerska in drugi predeli Slovenije zanimivo zaledje, kjer bi kazalo obiske naših gora še spodbujati.«

ZAPORA ALPSKIH DOLIN ZA PROMET

Seveda je bila ustrezna pozornost tega dolgega pogovora posvečena varovanju gorskega okolja, ki je eno od ključnih vprašanj sodobnega planinstva. Predsednik PD Kranj je dejal, da so agregati na dieselsko gorivo večinoma izginili iz slovenskih gora, za kar ima velike zasluge planinska organizacija, energijo pa zdaj vse pogostejše proizvajajo solarni sistemi, medtem ko odpadke zdaj večinoma odnašajo ali odvažajo iz gor in dolin. Predsednik PZS je povedal, da smo se kmalu zavedli negativnih posledic množičnega obiskovanja ljudi v gorah, kar je bil njega dni prvotni cilj planinske organizacije. »Ob omejevanju obiska je treba sprejeti še druge ukrepe,« je povedal. »V Alpah se pretaka

desetina svetovnega turizma in to sorazmerno majhno območje obišče letno nad sto milijonov ljudi. Del tega občutljivega in obremenjenega območja smo tudi mi. PZS že deseto leto izvaja ekološko sanacijo planinskih koč, izkušnje in znanje pa smo iskali v tujini, brez pomoči države. Še več: potem ko smo po zaslugi evropskih funkcionarjev, navdušenih planincev, ki so prihajali v Ljubljano, našli tuje vire, je bil ta denar blokiran zato, ker Slovenija iz proračuna ni zagotovila četrtnine teh sredstev; tri četrtnine bi namreč prispevali tuji programi, zlasti program Phare. « – Ko je govoril o varovanju gorskega sveta, se je zavzel tudi za zaporo alpskih dolin, »zaradi česar bodo gore postale dostopnejše. Če bi bila dolina Vrata zaprta za promet, bi bila že hoja od Mojstrane do Aljažvega doma v Vratih izlet. S takim ukrepom bi tudi prispevali k čistejšim goram. Drug problem gorá je hrup, ki bi ga morala omejiti država s svojimi predpisi. Planinska organizacija na to le opozarja, odloča pa država.»

Nekaj besed je bilo posvečenih šolskim programom planinstva, ki jih skorajda ni več. Predsednik PD Kranj je o tem povedal, da dobijo v večini evropskih držav šolarji vsaj osnovna znanja iz hribolazništva in gibanja v naravi, kar pa ne velja za Slovenijo. Ministrstvo za šolstvo in šport, je dejal mag. Ekar, smo že opozorili na ta problem in mu posredovali svoje predloge, vendar odgovora še nismo dobili.

DRŽAVNE KONCESIJE ZA SOODLOČANJE O VISOKOGORJU

Tudi o javnih glasilih in njihovem vplivu na obnašanje gorskih obiskovalcev je bilo spregovorjenih nekaj besed. Andrej Brvar je ponovil (vsaj bralcem Planinskega vestnika) že dolgo znano resnico, da si večina ljudi – razen hribovcev – gore še vedno predstavlja v idealizirani obliki, »saj jim take slikamo sami planinci. Na fotografijah in diapozitivih so običajno same bleščave. Po naših izkušnjah smo planinci za medije zanimivi zlasti v času kislih kumaric, zato društvom svetujemo, naj različne manifestacije načrtujejo avgusta. Takrat so večje možnosti tudi za preboj v osrednje medije.«

Seveda planinstvo težko živi samo od lastnih sredstev, zato so predvsem »planinske« občine poprej po najboljši moči pomagale svojim organiziranim gornikom. Z ustanovitvijo novih občin so se ta razmerja velik del spremenila; »sedaj, ko je občin trikrat toliko, sodelovanje še ni utečeno in tudi občinske pomoči društvom so različne, od solidnega zastopstva pri delitvi sredstev do popolnega zapostavljanja«, kot je dejal Jože Stanonik, ki je povedal, da je na splošno planinstvo slabo udeleženo pri občinskih sredstvih za šport in rekreacijo. Predsednik PZS Brvar pa je povedal: »Če bi državo rangiral po boniteti z vidika pomoči planinstvu, potem bi bila ocena kritična. Do društev in civilne družbe nasploh je postala mačehovska, čeprav je prav ta del družbe odigral pomembno vlogo pri nastajanju države. Trdimo, da bi bilo zanjo najceneje, če bi opravljanje nekaterih funkcij prepustila društvom, ne pa da ustanavlja različne vzporedne državne zavode, agen-

cije in podobne ustanove, kar je dražje. Sedanja oblast se ne zaveda pomena in vloge društev. Planinska zveza dobi od države 20 do 25 odstotkov potrebnih sredstev, ostalo pa moramo dobiti sami.«

Nekaj pripomb in razlag je bilo tudi o razmerjih med planinskimi društvii in drugimi subjekti v planinski organizaciji. Franc Ekar ni mogel mimo izločitve Gorske reševalne službe iz PZS, kar se mu zdi velik problem, o katerem je sicer povedal svoje (enako) mnenje že na več manifestacijah planinske organizacije. Dejal je, da je bil prav gorski reševalec, ki je dozorel v alpinizmu, vzornik in mentor mlajšim, nekakšna svetinja, in po njegovih stopinjah so hoteli hoditi vsi, kar se je zadnji čas spremenilo. Še enkrat je povedal tudi svoje ozirom planinskemu krogu znano mnenje o upokojencih, ki so doslej planinstvo opazovali od daleč, zdaj pa bi hoteli vse svoje zamujene planinske priložnosti čez noč nadoknaditi, s čimer seveda ni mislil od nekdanjih aktivnih planincev, ki so enako delavni tudi še po upokojitvi. Andrej Brvar pa je povedal, da spada slovenska planinska organizacija v germanski tip organiziranosti, ki zagovarja tezo, da smo planinci gospodarji gorskega sveta oziroma sveta nad gozdno mejo ter bi morali od države dobiti ustrezne koncesije in pravico vplivati na odločitve, medtem ko predvsem v Franciji in Švici zagovarjajo klubsko načelo organizacije brez širših ambicij. Pri tem ni pozabil povedati, da smo se planinci med športnimi organizacijami v samostojni Sloveniji leta 1991 prvi vključili v ustrezno mednarodno zvezo.

KAJ NAJ BO NA VRHU GORE

In še nečesa so se dotaknili trije razpravljalci na prireditvi časopisa Glas na Brdu: kaj naj bi postavili na vrhu gore, pri čemer je moderator Miha Naglič omenil slovitiga alpinista **Reinholda Messnerja**, človeka iz izrazito katoliškega okolja, ki je odločno nasprotoval postavitvi križa na vrhu Mount Everesta, ker bi to žalilo budistične prebivalce pod goro. Andrej Brvar je odgovoril, naj ne bi na vrhu gore postavili nič. »Stališče Planinske zveze Slovenije je, da sodijo na vrh le žig, skrinjica in morda trigonometrično znamenje. Tam, kjer so nekdanji simboli bili, pa kaže popraviti krivico in jih znova postaviti. Zavedati se je treba, da so tudi križi leteli z vrhov. Novih križev in drugih znamenj pa ne bi postavljali.« Jože Stanonik je povedal, da bi postavil »samo točko, ki označuje vrh oziroma najizrazitejšo točko hriba«. Franc Ekar je menil, da »se križ na Grossglocknerju vsak dan pojavlja na avstrijski televiziji. To je tradicija. Nimam nič proti, da se na vrh postavijo simboli, če je taka volja lokalne skupnosti. Sicer pa na vrhu zadostujejo žig, skrinjica, trigonometrična točka in morda kamnita smerna plošča.« V *Gorenjskem glasu*, ki je obširno, kar na treh časopisnih straneh, opisal te pogovore, so natisnili še mnenje človeka zunaj tega razpravljalskega kroga, ki je dejal, da »tisti, ki so na Škrlatici postavili križ, niso imeli namena ločevati ljudi. Ločevali so jih tisti, ki so križ porušili. Zato vse priznanje ljudem, ki so na vrh Škrlatice vrnili križ«. Bralci Planinskega vestnika so o tem že zdavnaj povedali svoja mnenja.